

Länsstyrelsen i
Västerbottens län
Att. Michael Schneider
901 86 Umeå

Umeå 2009-04-03

Remissvar på "Åtgärdsprogram för bevarande och förvaltning av vikare"

Ert dnr 511-143-2009

Inledningsvis ser Svenska Jägareförbundet det som positivt att det äntligen presenteras ett förslag till förvaltningsprogram för vikare. Däremot är Förbundet kritiskt till den protektionistiska anda som genomsyrar programmet. Förbundet ser det också som mycket anmärkningsvärt att mänsklig närvaro och verksamhet i programmet uteslutande ses som ett hot mot en långsiktig och hållbar sälförvaltning istället för att vara en naturlig del av densamma. Sälen har under hela den tid människor vistats i dessa områden utgjort en naturlig del av miljön och en värdefull resurs. Den mycket protektionistiska förvaltningspolitik som tillämpats under senare år, en inriktning som detta program vill permanenta, har tyvärr förändrat synen på sälen. Sälförvaltningen har lyckats skapa en bild av sälen som varande ett skadedjur som ska skyddas, istället för en resurs som ska vårdas.

Övergripande kommentarer

Förbundet föreslår;

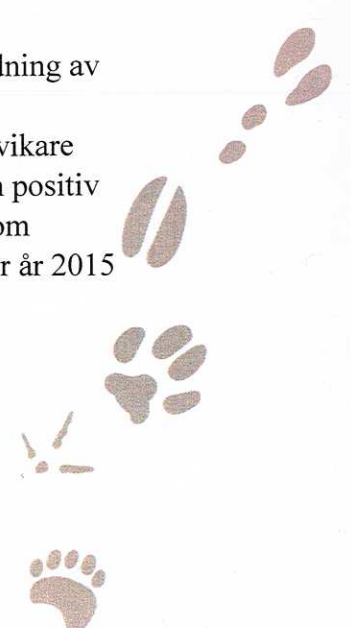
- att namnet på programmet ändras till "Program för förvaltning av vikare",
- att programmet kompletteras med ett avsnitt som behandlar sälen som jaktlig resurs. Här kan bland annat behandlas möjliga, långsiktiga avskjutningskvoter, lämpliga jakttider, etc.
- att en allmän överarbetning av programmet genomförs med anledning av att det i nuläget "sprettar" på flera punkter. Ett tydligt exempel är skrivningarna runt bifångster. Å ena sidan bedöms bifångster av vikare inte utgöra ett allvarligt hot mot stammen, eftersom arten visat en positiv beståndsutveckling under de senaste åren. Å andra sidan anges som långsiktigt mål åtgärder för att minska bifångster, så att bifångster år 2015 inte ska ligga på en för sälstammen oacceptabel nivå.

Svenska Jägareförbundet

Öster Malma, SE-611 91 Nyköping · Tel: 0155-24 62 00 · Fax: 0155-24 62 50

Plusgiro: 152292-9 · Bankgiro: 566-6755 · Org. nr: 802001-6658

www.jagareforbundet.se

Artfakta (s. 14)

I referensanvisningen till den beståndsuppskattning som anges sägs att uppgifterna härrör från uppgifter publicerad 1998. Enligt muntlig uppgift från Tero Härkönen är detta fel, året ska vara 2008.

Utbredning och Populationsfakta (s. 18-19)

Förbundet efterlyser en tydligare beskrivning under rubriken "populationsfakta" i och med att dragna slutsatser inte harmonierar med redovisade fakta.

Exempel:

- 1/ För att beskriva nedgången i reproduktion anges att kutarnas andel av jaktbytet före 1950 uppgick till 21,1%, 1956-1965 : 13,2%, 1971-1975: 4,3%.
- 2/ Den normala dräktighetsprocenten hos arktisk vikare är 90%.
- 3/ Andelen dräktiga honor i finskt jaktmaterial var 1974: 32%, 1975-1979: 15% och 1990-1995: 70%.

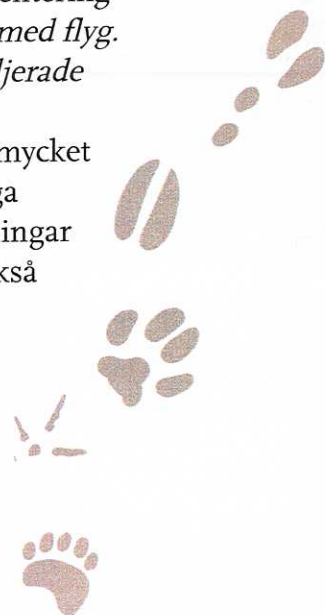
När sedan en slutsats av förökningstakten ska grundas bortser man från den positiva utvecklingen under senare årtionden och anger en förökningstakt som, grovt räknat, skulle kunna vara ett medeltal på dräktighetsprocenten under de senaste 35 åren.

Även beståndsuppskattningarna är märkliga. Exempel:

Enligt muntlig uppgift från Tero Härkönen var det räknade antalet vikare i Bottenviken 2007, 5 000 individer, Detta skulle enligt Härkönen räknas upp till 7 000 individer.

I åtgärdsprogrammet refereras till Teilmann m.fl "antalet djur uppgår till 50-60% av det "sanna" antalet djur i området". Med dessa procentsatser skulle 5 000 räknade djur uppräknas till 8 333 – 10 000.

Förbundet ser vidare den inventeringsmetod som används som lämplig att använda för att visa på populationsförändringar/trender, men ifrågasätter att den kan användas till att bestämma populationens storlek. I "Beskrivning av delprogram *Säl och havsörn*" (Naturvårdsverket Version 3-2009-01-13) anges för beståndsövervakning av vikaresäl "Övervakningen sker genom inventering av säl på isen under pälshytet i april-maj med hjälp av linjetaxeringar med flyg. Inventeringarna bör täcka minst 10% av isytan för att möjliggöra detaljerade analyser." Med kännedom av de stora ytor det är frågan om, hur inventeringsområden väljs ut, variationer i issituation mellan år, den mycket varierande observerbarheten av säl framförallt i packisen samt den låga täckningsgraden ifrågasätter Förbundet värdet av populationsbedömningar grundade på resultat från dess inventeringar. Förbundet ställer sig också tveksam till om inventeringsmetoden som sådan kan uppfylla krav på

statistisk trovärdighet. Förbundet föreslår därför att inventeringsmetoden får genomgå en vetenskaplig bedömning av oberoende vetenskapsmän.

Historik och trender (s. 20-21)

Här anges att "beräkningar" visar att det fanns minst 190 000 – 220 000 vikare fram till 1908. Vidare anges att mycket tyder på att vikaren vid detta tillfälle var nära sin "maximala populationsstorlek". Förbundet är väl medvetet om att alla bedömningar av hur stor vikaresälpopulationen i Östersjön var för 100 år sedan är så osäkra att det inte finns anledning att vare sig försvara eller ifrågasätta de tal som anges. Däremot är det faktum att man här underförstått anger vad som skulle kunna vara ett måltal – "naturlig popualtionsstorlek"- gör denna typ av "beräkningar" allvarligare. För berörda fiskare och allmänhet, som ser dagens salsituation som ohållbar och oacceptabel, vore det lätt att dra slutsatsen att programmets mål är en vikarestam som kunde vara ungefär 20 gånger större än dagens vikarepopulation, ett måltal som i deras ögon skulle te sig både orimligt och absurt.

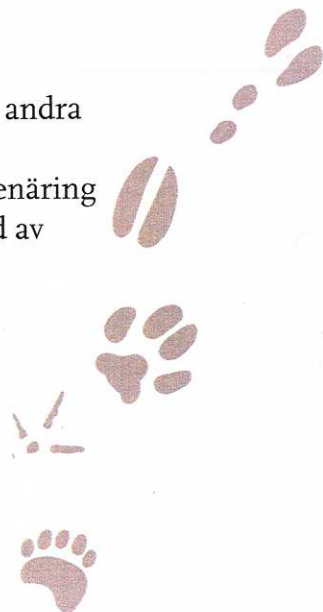
Orsaker till tillbakagång och aktuella hot (s. 22-24)

Jakten

I programmet anges att "antalet vikare som det utbetalades skottpengar för översteg 10 000 per år i början av 1900-talet." Vikaresäljakten i Sverige var visserligen omfattande under början av 1900-talet, däremot ligger den svenska avskjutningen av vikare långt under den nivå som redovisas i programmet. Utifrån de uppgifter Förbundet haft tillgång till rörande den totala vikareavskjutningen är inte heller det angivna antalet fällda vikaresälar ett medeltal utan istället ett antal som gällde ett fåtal år. Detta måste tydliggöras. Vidare bör det också klargöras att mycket höga priser på sälspäck under krigsåren samt höga skottpengar från staten under vissa år påverkade såväl jaktintensiviteten som avskjutningsresultaten. Det faktum att det ekonomiska incitamentet i säljakten har varierat i så hög grad mellan olika år har, enligt Förbundets mening, medfört att avskjutningens storlek inte med säkerhet kan säjas stå i relation till populationsstorleken.

Aktuell hotsituation

Här anges att "Förökningstakten är dock fortfarande låg, jämfört med andra populationer." Enligt Förbundets mening är detta ställningstagande vetenskapligt mycket bristfälligt underbyggt. Uppgifter från såväl fiskenäring som befolkning i kust- och skärgårdsområden ger också en annan bild av utvecklingen.

Övrig fakta (s. 24-27)

Erfarenheter från tidigare åtgärder som kan påverka bevarandearbetet

Här vill Förbundet poängtera värdet av att ta till sig erfarenheter från arbetet med att förvalta de stora landlevande rovdjuren. Idag finns få, om några, likheter mellan statens hantering av säl kontra hantering av stora landlevande rovdjur. Sälens berör visserligen avsevärt färre människor än de stora landlevande rovdjuren, ändå är det enligt Förbundets mening alltid en förutsättning för en långsiktig, hållbar förvaltning att hänsyn tas till alla berörda parter. Denna hänsyn har inte tagits när det gäller hanteringen av våra sälpopulationer.

Aktiv förvaltning

Rubriken är, enligt Förbundet, märklig. All förvaltning av en viltart måste vara aktiv, även om detta i vissa lägen kan innebära att arten fredas. Här likställs "aktiv förvaltning" med jakt eller med något som kan vara ett hot mot populationen.

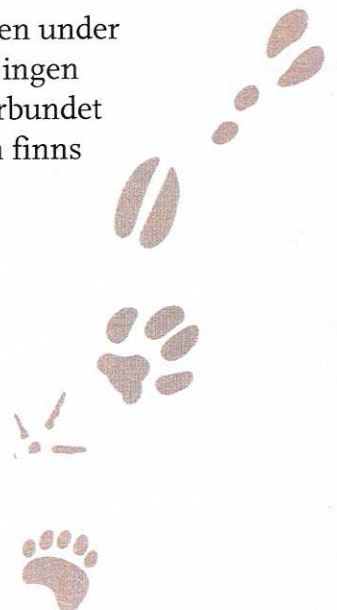
Känslor och åsikter

I den moderna viltförvaltningen är politiska beslut och en allmän opinion ofta avgörande för såväl mål som vilka medel som avsätts för viltförvaltning. Exempelvis så är även EU's Habitatdirektiv i grunden ett politiskt beslut. Allmänhetens inställning får därför aldrig underskattas.

Områdesskydd

Här anges det att det inte finns avsatta skyddsområden för säl i Bottenviken, denna uppgift är felaktigt. Som exempel kan nämnas Norrbotten där det finns tre sälskyddsområden avsatta; Bjässhällan, Månshällorna och OL-svenstastena. Dessutom finns det i Norrbottens skärgård 43 naturreservat, en nationalpark och många fågelskyddsområden. Inom många naturreservat och inom fågelskyddsområden råder landstigningsförbud under tiden 1 maj – 31 juli.

Med tanke på att de för vikaren viktigaste områdena finns ute i packisen under våren och att jakten saknar betydelse för populationen, ser Förbundet ingen anledning att det avsätts särskilda skyddsområden. Däremot anser Förbundet att det finns behov av en kartläggning av vilka skyddade områden som finns idag samt en översyn över vilka av dessa som kan avvecklas.

Skyddsjakt

Förbundet anser att ett mycket viktigt incitament för skyddsjakt saknas i redovisningen. Detta är att skyddsjakt kan ge möjlighet att återskapa ett skyggare beteende mot människor hos vikaren. Får vikaren ett skyggare beteende kan detta resultera i minskade risker för skador på fångst och på de redskap som används vid husbehovsfiske och det kustnära yrkesfisket och därigenom minska konflikterna.

Visioner och mål (s. 28-29)

Vision

I visionen anser Förbundet att meningen ”Den svenska stammens utbredningsområde sträcker sig från mellersta Östersjön och norrut.” ska strykas. Anledningen till detta är att vikarens utbredning så intimt är sammankopplad med issituationen, vilken helt styrs av vårt klimat och förändringar i det samma. Den följande meningen är ett betydligt mer konkret och realistiskt mål. Vidare anser Förbundet att det bör framgå i visionen att sälen är en resurs som hållbart nyttjas genom jakt.

Det har tidigare nämnts att erfarenheter ska dras från hanteringen av de landlevande stora rovdjuren, i det sammanhanget är det svårt att förstå varför man anger att en minimipopulation måste överstiga 10 000 individer.

Kortsiktiga mål

Förbundet delar helt uppfattningen att vikarepopulationen, som delas mellan Sverige och Finland, kräver en samordning av förvaltningen mellan länderna. Med detta som utgångspunkt ställer sig Förbundet frågande till det meningsfulla i att först utarbeta ett svenskt förvaltningsprogram. Förbundet föreslår därför att Naturvårdsverket, redan nu, tar kontakt med berörd finsk myndighet för att därefter inleda arbetet med att utarbeta ett gemensamt förvaltningsprogram.

Långsiktiga mål

Det är av största betydelse att begreppet ”naturlig storlek och naturlig utbredning samt en god hälsostatus” snarast möjligt förtydligas i och med att detta ska ange målet för förvaltningen.

Här anges även att ”en totalpopulation på under 10 000 individer anses leda till genetisk utarmning.”. Förbundet saknar en motivering till varför vikaren skulle vara så mycket mer utsatta för risken av genetisk utarmning än våra landlevande rovdjur, som bedöms ha en god bevarandestatus vid betydligt lägre populationsantal. Såvitt känt för Förbundet saknas vetenskapligt underbyggt stöd för denna ståndpunkt och den bör därför strykas.

Åtgärder, rekommendationer (s. 30-35)

Beskrivning av prioriterade åtgärder

Enligt Förbundets mening är det en stor brist att inte "människan" finns med som en självklar part i förvaltningsplanen för vikare. Historiskt har det funnits en fungerande samexistens mellan säl och människa i kustområdena. Denna samexistens stördes under 1900-talet av framförallt två skäl; 1/ Statsmakterna utbetalade skottpengar för att minska sälstammarna, alternativt att få tillgång till sälolja under krigsåren, och 2/ Miljögifter släpptes ut i havet från olika industrier mm. Nedgången i sälstammarna orsakades med andra ord inte på initiativ av kust- och skärgårdsbefolkningen. Istället var orsaken i "1" politiska beslut, och i "2" avsaknaden av politiska beslut. Under de senaste åren har denna samexistens utsatts för en ny "störning" som utgörs av en mycket protektionistisk inställning till husbehovs- och yrkesfiskares önskemål att freda sina fiskeredskap. Återigen ett politiskt beslut som denna gång resulterar i ett allmänt minskat accepterande av säl bland skärgårdsbefolkningen. För en långsiktig förvaltning ser Förbundet det därför som en absolut förutsättning att "människan" ingår som en självklar part i förvaltningsplanen.

Hälsostatus/patologi

Förbundet inser till fullo värdet av att ett biologiskt material för patologiska studier samlas in. Däremot anser vi att målet sätts för högt om "Samtliga döda vikare som påträffas bör ... skickas till Naturhistoriska Riksmuseet". Orsaken till vår uppfattning är att en stor del av de sälar som påträffas döda är i ett långt framskridet stadie av förruttelse, det innebär dels att få vill handskas med kadavret, dels att det är svårt att hitta en transportör som vill hantera försändelsen och till sist ger en undersökning mycket begränsade resultat. Förbundet föreslår istället ett frivilligt insamlingsupplägg där den som skickar in en död säl ges en skälig ersättning och en skriftlig återrapport med resultat från den patologiska undersökningen.

Bifångster

Här anges att "samtliga bifångster rapporteras rutinmässigt.". Under föregående rubrik angavs att samtliga påträffade vikare bör skickas in till Naturhistoriska Riksmuseet. Enligt Förbundet borde det klargöras om detta även gäller bifångster eller om det i dessa fall är tillräckligt med en rapportering.

Attityder

Återigen är lokalbefolkningens åsikter negligerade. Yrkesfiskaren och yrkesfiskets inställning är naturligtvis av stor betydelse, men sälens påverkan på husbehovsfisket berör en mycket större grupp människor för vilka fisket är av stor betydelse även om de inte försörjer sig på yrkesfiske. Enligt Förbundets mening bör därför målgruppen för en attitydundersökning omfatta såväl yrkesfiskare som övriga som bor, vistas och verkar i berörda områden.

Redskapsutveckling

Förbundet delar uppfattningen att det rörliga fisket med nät och skötar är svårt att skydda mot sälangrepp. Sälsäkra, fasta redskap kan vara en lösning för visst yrkesfiske, däremot är detta ingen lösning för husbehovsfisket. Därför är det av största vikt att arbetet med att minska sälangrepp på fiskeredskap inte begränsas till redskapsutveckling.

Förhindrande av illegal verksamhet

Erfarenheter från förvaltningen av de landlevande stora rovdjuren har visat att ekonomiska ersättningar för skada och till skadeförebyggande åtgärder bara i mycket begränsad omfattning påverkar attityden till rovdjur. Här har det också visat sig att den mest effektiva metoden för att skapa en positivare attityd är att ge berörda möjlighet att vid behov freda sin egendom, dvs att få rätt att skjuta skadegörande individer.

Områdesskydd

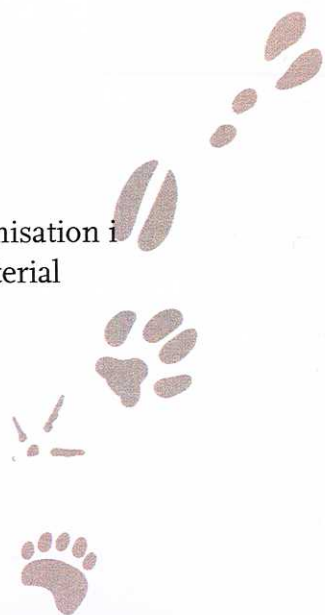
I nuläget råder det full(?) enighet om att vikarepopulationen ökar. Det har tidigare i programmet också angetts att det inte finns några belägg för att isbrytaraktivitet påverkar vikarepopulationen negativt. I ett sådant läge ifrågasätter Förbundet det kloka i och behovet av att tvinga fartygstrafiken att välja en längre rutt för att undvika en eventuell störning för vikaresälens. En sådan åtgärd skulle dessutom medföra ökade kostnader och en ökad miljöpåverkan.

Likasa ser inte Förbundet att det med nuvarande utvecklingen av vikarepopulationen skulle finnas behov av sälskyddsområden eller motsvarande.

Allmänna rekommendationer till olika aktörer

Hur olika aktörer kan gynna arten

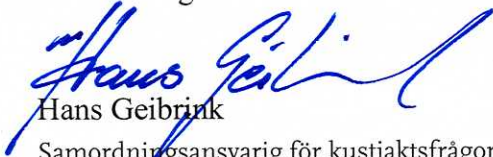
Svenska Jägareförbundet har, tillsammans med Jägarnas Centralorganisation i Finland, under den gångna vintern färdigställt ett nytt utbildningsmaterial

rörande säl och säljakt. I utbildningen behandlas såväl våra tre sälarters utseende och beteende som skillnaderna mellan arterna.

Svenska Jägareförbundet

Hans Geibrink

Samordningsansvarig för kustjaksfrågor

